

ARVUSTUS | Rahvusooper Estonia „Madama Butterfly“ on tuim ja igavapoolne

Lootusetu armastusloo taustal on „Madama Butterfly“ sõnum hoolimatust vallutusretkest ja kultuurilisest mittemõistmisest praeguses turbulentses maailmas valusalt ajakohane.

Sel kevadel on vallutanud Eesti ooperilavad Giacomo Puccini muusika. Vanemuise üliambitsioonika „Turandoti“ kõrval jõudis Rahvusooperis Estonia publiku ette märksa turvalisema tee valinud „Madama Butterfly“ lavastus. Ooper, mida Puccini ise pidas oma parimaks, kuulub maailma kõige mängitumate teoste hulka. Kuna ka Vanemuises on nende palju kiidetud „Madama Butterfly“ lavastus siiani mängukavas, siis on tähelepanuväärne, et Jaapani geiša kurvast saatusest rääkiv lavalugu on nüüd korraga repertuaaris nii Tallinnas kui Tartus.

Koostöös kuue Itaalia ooperimajaga

Rahvusooperi lavastust võib iseloomustada kui säästuprojekti. See valmis koostöös kuue Itaalia ooperimajaga ja esietendus aasta tagasi Euroopa 2023. aasta kultuuripealinnas Brescias asuvas Fondazione del Teatro Grandes. Huvitav on see, et pärast 1904. aastal La Scalas läbikukkunud esietendust, saatis just Brescia teatri jaoks ümbertöötatud uut versiooni tohutu edu. Seega on sellel teatrimajal kanda ooperi sünniloos märkimisväärne roll. Puccini kirjutas teost korduvalt ümber, Estonias nähtav on just Brescia teatri jaoks sündinud maailmas harva mängitav versioon.

Estonias nähtav „Madama Butterfly“ on Brescia teatri jaoks sündinud maailmas harvamängitav versioon.

Ehkki sellised ühistööd kannavad endas säästliku ja rohelise mõtlemise üllast eesmärki, ei pruugi ressursside kokkuhoid alati kunstilist õnnestumist tagada. Pigem vastupidi. Sageli on ülekantud lavastused tuimemad ja igavapoolsemad ning selline on seekord ka Estonia lavalt avanev pilt.

Eeldatavasti sünnivad kunstilised kõrghetked intensiivsest loomingulisest palangust, kus suured meistrid üksteist vastastikku inspireerivad. Täiuslik lavastus sünnib osaliste koostöös. Küllap sündiski Itaalias aasta tagasi Kreeka lavastaja Rodula Gaitanou ja Itaalia dirigendi Riccardo Frizza koostöös mõjuv kunstiline tervik, millele andsid oma suure panuse kõik lavastuses osalevad lauljad. Lavastaja assistendi Pirjo Levandi ees seisis aga kontimurdev ülesanne importida Itaalias sündinud

epl.delfi.ee

Teater Vanemuine
Rahvusooper Estonia
Arvo Volmer
Teater

kunstitõde uude aega ja ruumi. Paratamatult lahjeneb selle kulgemise käigus kirk ja Estonia laval oma lavatõde otsiv kirju solistide seltskond peab rollid looma pigem enda sisemise veendumuse ja kogemuse pealt kui sütitavas koostöös lavastajaga.

Vana ja väärrika ooperikultuuriga Itaalias on omad traditsioonid, mida kannavad eelkõige armastatud dirigendid ja superstaaridest lauljad. Kogu lavastuslik pool, kui mõned juhtivad teatrid nagu La Scala kõrvale jätta, on minu meelest pigem ettevaatlikult konservatiivne ja väga erinev saksa kultuuriruumi otsingulisest lähenemisest.

Nii oli ka Eestisse jõudnud „Madama Butterfly“ lavastus väheütlev ning napi ja igava kujundusega. Küll aga esitas tagalavalt mööda järsku kaldpinda allatulek lauljatele püsti püsimiseks ilmselgelt suurema katsumuse kui vokaalsed ülesanded. Maalitud tagasein meenutas aastakümnete taguseid aegu ja on ilmselt vihje ooperikunsti pikkadele traditsioonidele. Kostüümid olid eriti koori puhul pigem ajatud värvilaigud, mis tõmbasid sedakaudu paralleele tänapäevaga.

Põhirollid külalistel

Küllap on teatril plaanis menukat ooperit pikemalt repertuaaris hoida ja siis saavad ka estoonlased võimaluse suuremaid rolle laulda. Esietendusel olid antud kandvamad osad külalistele. Neist sümpaatsema mulje jätsid mehed: suurepärase Rumeenia tenor Dumitru Mîțu USA mereväeleitnandi Pinkertoni rollis ja Leedu bariton Eugenijus Chrebtovas konsulina. Esietendusel veidi rabeda mulje jätnud Yasko Sato (Cio-Cio San) suutis mu järgmisena nähtud etenduseks suurema vabaduse ja enesekindluse leida. Läti tenor Raimonds Bramanis (Pinkerton) süstis oma energiaga etendusse elu ja sütitas ka Jaapani lauljannat. Kõrvu paitavalt kõlasid Mehis Tiitsi (Goro) ja Bramanise ühised stseenid.

Lembestseen esimese vaatuse lõpus oli lavastuses nii kohmakas ja piinlik, et naeruvääristas väikese jaapani tüdruku suurt armastust.

Lembestseen esimese vaatuse lõpus oli lavastuses nii kohmakas ja piinlik, et naeruvääristas kogu väikese jaapani tüdruku suurt armastust. Mida pealiskaudsem ja ebaviisakam oli Pinkerton ooperi alguses, seda arusaamatum oli Cio-Cio Sani kõigutamatu kiindumus ja seeläbi väiksem kogu loo mõjus. Väga oluline osa ooperis oli Butterfly ja tema teenijanna Suzuki

omavahelisel suhtel. Selles suures ja olulises rollis said oma oskusi näidata Helen Lokuta ja Aule Urb. Lokuta rõhutas oma lavakuju väarikust, Urb oli südamlikum. Ometi oli rollides veel jahedust ja ettevaatlikust ning näiteks imeilus lilleduett ei pääsenud päriselt mõjule kummalgi puhul.

Kui praegu on Estonia lavastuses põhiroll külalistel, siis ometi on Eestis lauljaid, kes on seda muusikat hiljuti suurepäraselt esitanud.

Äsja kõlas Estonia laval võrratu Cio-Cio Sani aaria Mirjam Mesaki esituses, tõi küll, kinolinal. Ja Lauri Vasar tegi suurepärase Sharplessi rolli Londonis Covent Gardeni ooperimajas. Ehk on kunagi lootust neidki lavastuses näha. Orkester mängis tagalaval seisjad üle

Tundub, et kogu laval valitseva halluse vastu asus jõuliselt võitlema orkester Arvo Volmeri juhatusel. Eriti esimeses vaatuses kõlas Puccini muusika pigem saksapärase tõsidusega. Puudus magusvalus atmosfäär, mis oleks kurvale armastusloole lisanud mahedat ilu, võluvat unustust. On uskumatu, kui palju dramaatilist ähvardust suutis Volmer Puccini partituurist üles leida. Lõpuks võiks ju ka sellisel lähenemisel eluõigus olla, sest interpret on oma tõlgendustes vaba, aga kui tulemus on see, et orkester mängib tagalaval seisvad lauljad lihtsalt üle ja kaduma läheb oluline osa partituuri kirja pandust, siis tuleb see tervikule pigem kahjuks.

„Madama Butterfly“, mis räägib 15-aastasest jaapani tüdrukust, kes abiellub ameerika mereväehvitseriga, peatselt maha jäetakse, on sunnitud loobuma oma lapsest ja sooritab enesetapu, on minu jaoks üks traagilisemaid ja lohutumaid oopereid üldse.

Lootusetu armastuslugu

Arvatakse, et tegu on tõestisündinud looga, kus Pinkertoni tõsielulisi prototüüpe on valikus üsna mitu. 19. sajandi lõpus olid Jaapanis ajutised abielud pigem tavalised. Ebatavaline oli Cio-Cio Sani kõigutamatu usk armastuse ja abielu püsimise võimalikkusesse. Ooperi aluseks olevas näidendis on autor David Belasco leebem ja laseb kangelannal elama jääda, kui ta laps suudab viimasel hetkel enesetapukatse peatada. Puccini valis dramaatilisema lõpu. Nii on sündinud lugu, milles pole lootuskiirt.

Ameeriklase ja jaapanlanna lootusetu armastusloo taustal on sõnum hoolimatust vallutusretkest, kultuurilisest

mittemõistmisest ja küsimus kooseksisteerimise võimalikkusest, mis praeguses turbulentses maailmas on valusalt ajakohane.

OOPER

„Madama Butterfly“

Giacomo Puccini

Lavastaja Rodula Gaitanou (Kreeka)

Lavastaja assistent Pirjo Levandi

Muusikajuht Arvo Volmer

Kunstnik Takis (Kreeka), valguskunstnik Fiammetta Baldiserry (Itaalia).

Rahvusooper Estonia ning Itaalia ooperimajade võrgustiku

Opera Lombardia koostöölavastuse etendustes Tallinnas

astuvad Butterfly rollis üles Yasko Sato (Jaapan) ja María

Fernanda Castillo (Mehhiko), Pinkerton – Raimonds Bramanis

(Läti), Dumitru Mițu (Rumeenia) ja Reigo Tamm, Sharpless –

Tamar Nugis, Eugenijus Chrebtovas (Leedu) ja Rauno Elp,

Suzuki – Helen Lokuta ja Aule Urb, Goro – Mart Madiste ja

Mehis Tiits, Kate Pinkerton – Karis Trass ja Kadri Kõrvek,

Comissario – Priit Volmer ja Raiko Raalik, Bonzo (Butterfly onu)

– Jassi Zahharov ja Märt Jakobson, Yamadori – Yixuan Wang ja

Rafael Dicenta, Butterfly ema – Juuli Lill ja Triin Ella jt. Kaasa

teevad Rahvusooper Estonia koor ja orkester.

Esiendus 24. mail rahvusooperis Estonia.

"Madama Butterfly"

"Madama Butterfly"

"Madama Butterfly"

"Madama Butterfly"

"Madama Butterfly"